

בס"ד

על פי שיעורו של

הגאון רבי בן ציון מוצפי שליט"א

שאלות ותשובות על השיעור:
סוד הזיכרון בתורה ומעלת חזרת הלימוד

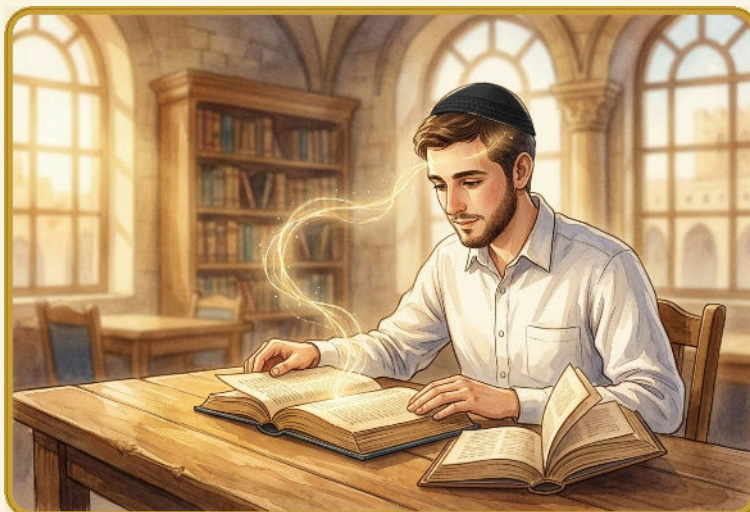

תוכן העניינים

1. למה צריך לחזור
2. ארבעים פעם
3. מאה ואחד ותשעים
4. עצות לזיכרון
5. ניגון והשמעה בקול
6. סגולות
7. סיכום

השיעור המלא: <https://youtu.be/QV8AD6PM1w>
מבוסס על תמלול השיעור.

למה צריך לחזור 1

שאלה מה כתוב בתורה על שכחת הלימוד?

רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך (דברים ד, ט). לכן צריך להיזהר מאוד לחזור על הלימוד. זה אחד הדברים העיקריים של הזיכרון.

שאלה מה אומרת הגמרא על מי שמסיר את הלימוד מליבו?

הגמרא אומרת שהוא עובר על זה כשהוא יושב ומסיר מליבו.

שאלה מה כתוב באבות דרבי נתן?

שכל מי שלומד חייב לחזור על לימודו. אם לא חוזר, הוא עובר על השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח. יש כאן כמה לאוין: השמר לך, ושמור נפשך מאוד, פן תשכח, פן יסורו מלבבך.

שאלה מה קורה למי שלא חוזר?

אדם שלמד תורה עשרים שנה, לא עשה שום דבר חוץ מללמוד, יכול לשכוח את התורה בשנתיים. אחרי שישה חודשים הוא מתחיל לטעות: אומר אסור במקום מותר, ומותר במקום אסור. אחרי שנים עשר חודש הוא מחליף את

שמות החכמים. אחרי שמונה עשר חודש הוא מחליף את המעשה עצמו: מה שהיה בראש השנה, אומר שהיה ביום כיפור. אחרי עשרים וארבעה חודשים הוא שוכח את התלמוד.

שאלה מה אומרת הגמרא על מי שלומד תורה ולא חוזר עליה? שהוא זורע ולא קוצר, כמו אישה שיולדת וקוברת.

2 ארבעים פעם

שאלה כמה פעמים צריך לחזור כדי לזכור?

לפחות ארבעים פעם. הגמרא במסכת מגילה אומרת: **תָּנָא מִינֵיהּ אַרְבָּעִין זִימְנִין וְדָמִי לֵיהּ כְּמֵאן דְּמִנַּח בְּכִיסָיָהּ** (מגילה ז, ב). כלומר, למד את ההלכה מפי החכם ארבעים פעם, ונחשב לו כאילו היא מונחת בכיס. הוא לא שמע את זה רק פעם אחת. הוא שמע את זה מפי הרב ארבעים פעם, והרב חזר לו על זה ארבעים פעם.

שאלה מה הכוונה בכיס?

זה כמו תיבת מכתבים. הכיס תמיד זמין. כל הזמן אפשר להושיט יד ולקחת ממנו.

שאלה מה מלמד המעשה של רב אשי ביום פורים?

רב אשי בא לבית המדרש ביום פורים, וראה שהתלמידים לא באו. שאל איפה הם. אמרו לו שהם עסוקים בסעודת פורים, כי שנינו שמי שעושה את סעודת פורים בלילה לא יצא ידי חובה. הוא למד את זה בארבעים פעם, ולכן הדבר היה אצלו כמונח בכיס.

שאלה מה המעשה של הכיס והגנב?

שני גדולי ישראל נסעו ברכבת מרוסיה לפולין, והיו לומדים ביניהם דברי תורה. הגיע גנב וישב ליד אחד מהם, שהיה לו כיס של כסף, ובא לגנוב ממנו. השני פחד להגיד לו, כי הגנב היה יכול להרוג אותו במקום. לקח ספר והתחיל להגיד כאילו כתוב בספר: "אמר רבי יצחק, חייב אדם למשמש בכיסו כל שעה ושעה". האיש הבין מהר ושמר על הכיס. האמת היא שאין מאמר כזה, אבל הוא רצה להשמיע לו, וכך הציל אותו.

שאלה למה דווקא ארבעים?

משה רבנו למד כל הלכה מפי השם ארבעים פעם. כל יום היה חוזר על כל הלימוד. כל התורה כולה למד ביום אחד, וחזר עליה ארבעים פעם, ארבעים יום.

שאלה למה נאמר אצל משה רבנו ארבעים יום וארבעים לילה?

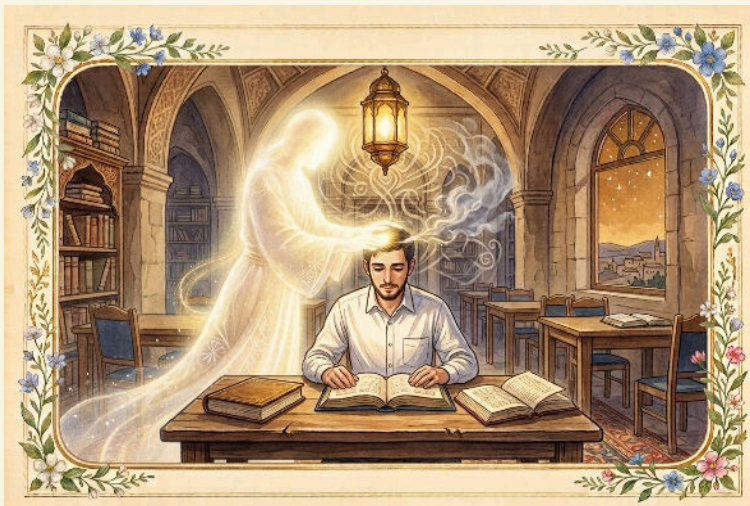
למעלה אין לילה. הפסוק מדבר איתנו, ולנו יש לילה.

שאלה מה המעשה בדיין שחזר על כל השולחן ערוך?

נפטר אחד הדיינים בבית הדין, וכל החכמים פחדו להיות דיינים, כי אצלם זה היה סכנת חיים. הרב עבדאלה סומך גזר על הרב אלישע דנגור, מחבר "גדולת אלישע", שיהיה דיין. הוא בכה והתחנן, ולבסוף ביקש שלושים יום לחזור על כל טור שולחן ערוך עם בית יוסף, חושן משפט ואבן העזר. בשלושים יום חזר על הכול. לפני שהלך לבית הדין מסר מודעה בפני שלושה מחבריו שפסקיו מבוטלים, כי לא רצה להיות דיין. ביום ההכתרה ביקש ממנו הרב לחתום שהוא מבטל כל מודעה, כמו שיש בכתובה, והוא

נהיה דיין. האם הוא יכול לעשות דבר כזה? לא יודע, תשאל אותו, הוא לא נמצא. שיבוא בתחיית המתים, תשאל אותו.

3 מאה ואחד ותשעים

שאלה מה אומרת הגמרא על מאה ומאה ואחד?

וְאֵינוּ דוֹמֶה שׁוֹנֶה פְּרָקוֹ מֵאָה פְּעָמִים לְשׁוֹנֶה פְּרָקוֹ מֵאָה וְאַחַד (חגיגה ט, ב), על הפסוק וְשִׁבְתֶּם וְרֵאִיתֶם בֵּין צָדִיק לְרָשָׁע בֵּין עֶבֶד אֱלֹהִים לְאִשָּׁר לֹא עָבְדוֹ (מלאכי ג, יח).

שאלה למה דווקא מאה ואחד?

רבנו האריז"ל כתב שיש מלאך שממונה על השכחה. עד מאה פעמים האדם שוכח. כשעבר את המאה, מגיע מיכאל שר ישראל, והוא ממונה על הזיכרון.

שאלה מה כתוב בשולחן ערוך על תשעים פעם?

בסימן קיד כתוב שאחרי שלושים יום כבר אמר תשעים פעם, כנגד שלוש תפילות ביום, ולכן חזקה עליו שאמר נכון.

שאלה מה זה אומר לפני החגים?

לפי השולחן ערוך אסור לאדם להתחיל להתפלל בלי שיכין קודם את התפילה, כיוון שעברו שלושים יום מהפעם הראשונה שאמר, והוא צריך

לחזור על זה.

שאלה ומה לגבי ברכת הלבנה?

כתבו הפוסקים שלכתחילה יברך אותה מתוך הסידור, כי הרבה פעמים עבר יותר משלושים יום מהפעם הקודמת. אם זה בתוך שלושים יום, עדיין יש לו את זה בזיכרון. אחרי שלושים יום, לא.

שאלה ומוסף של ראש חודש חשוון?

לא אמרנו את הנוסח של המוסף בתשרי, ולכן צריך להכין אותו מראש.

עצות לזיכרון 4

שאלה איך הבנה עוזרת לזכור?

לא היו לומדים רק את המאמר בעצמו, אלא עם הבנה ועם דקדוק. מי שנותן טעם לכל דבר ומפרש את הלימוד, זה גורם לו לזכור.

שאלה מה המעשה ברבי שאול הכהן?

היה מלמד חידוש באותו יום ואומר: תחזרו על זה ארבעים פעם, ומחר אני רוצה לשמוע את זה מכם שלם. אוי ואבוי אם חסרה מילה אחת, תיבה אחת, אות אחת. והוא עצמו היה יודע הכול בעל פה, כל הש"ס, כל הזוהר וחכמת

הקבלה כולה שגורה על פיו, והיה חזן גם על פי הכוונות, עם חזרת הש"ץ בעל פה.

שאלה איך חידושי תורה עוזרים?

להשתדל לחדש חידושי תורה. חידוש תורה שאדם מחדש, הוא זוכר תמיד.

שאלה מה זה "כל האומר דבר בשם אומרו"?

אם אתה אומר הלכה, תגיד את מי שאמר אותה. אם אתה אומר חידוש, תגיד מי שאמר אותו. כך כתוב: **כָּל הָאוֹמֵר דְּבַר בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ מְבִיא גְּאֻלָּה לְעוֹלָם, שְׁנֵאֲמַר וְתֹאמַר אֶסְתֵּר לְמֶלֶךְ בְּשֵׁם מְרַדְּכִי** (אבות ו, ו; אסתר ב, כב). מי אמר את המאמר הזה? אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: **כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם, שנאמר: וְתֹאמַר אֶסְתֵּר לְמֶלֶךְ בְּשֵׁם מְרַדְּכִי** (מגילה טו, א).

שאלה למה בגמרא רואים כל כך הרבה שמות?

כי כל השרשרת שהשמועה עברה, אומרים את כולם: זה קיבל ממנו, וזה קיבל ממנו.

שאלה האם מספיק ללמוד מתוך הספר?

צריך ללמוד גם מתוך הספר. בזמנם היו לומדים הכול בעל פה, וצריך היה לחזור ארבעים פעם. בימינו יש ספר, ויש ויכוח בפוסקים. מי שסומך על מה שכתוב בספר, זה לא מועיל. הוא צריך לזכור את זה בעצמו, ואם הוא לא זוכר, הוא צריך לחזור.

שאלה מה הסימנים לתורה?

הגמרא אומרת: עשה סימנים לתורה. אפשר לזכור בעזרת ראשי תיבות. למשל, כשמוצאי שבת הוא ליל יום טוב: יקנה"ז, יין, קידוש, נר, הבדלה, זמן.

5 ניגון והשמעה בקול

שאלה מה כתב ספר חסידים על הטעמים?

שיש חרם הקדמונים לא להחליף טעמים, כי לכל טעמים יש ניגון אחר. יש טעמים של תורה, ויש של נביאים, ולא יעשה של תורה בנביאים ולא של נביאים בתורה.

שאלה ויש ניגון גם לשאר הספרים?

כן. אחר כך הכתובים: יש של תהילים, ניגון אחר, ויש של איוב, ויש של שיר השירים, ויש של מגילת אסתר. גם למשנה יש ניגון, וכמו הניגון של הגדה של פסח. בגמרא גם כן יש ניגון.

שאלה מה עם ילד?

תראה ילד, אם תקרא לו בניגון, הוא יחזור על זה עשרים פעם, ואפילו כשהוא ישן הוא יכול לנגן לך את זה.

שאלה מה אמר רבי חייא בר רבא?

שכל שלושים יום, כל תלתין יומין, היה חוזר על הלימוד. למה? שכל החוזר על הלימוד, מאריכין לו ימיו ושנותיו.

שאלה מה אמר רבי עקיבא?

זמר בכל יום. כלומר, תלמד את הלימוד בניגון.

שאלה מה כתוב על מי שקורא בלא נעימה?

כל הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה, עליו הפתוב אומר: וגם אני נתתי להם חקים לא טובים (מגילה לב, א).

שאלה מה כותב הפלא יועץ על מי שמנגן?

שמי שלומד תורה ומשמיע קולו ומנגן, גורם נחת רוח גדולה לקדוש ברוך הוא, עד שהשם יתברך משתיק את כל הפמליה של מעלה ואומר להם: תשמעו איך קורא האדם הזה, הבן שלי קורא תורה עכשיו.

שאלה מה אמרה ברוריה לתלמיד ששנה בלחש?

לא כף כתוב ערוכה בפל ושמונה (שמואל ב כג, ה; עירובין נד, א). אם היא ערוכה ברמ"ח איבריך, היא משתמרת. ואם לא, היא אינה משתמרת.

שאלה מה קרה לתלמיד של רבי אליעזר?

תלמיד אחד היה לרבי אליעזר שהיה שונה בלחש, ושכח את תלמודו. לכן צריך להשמיע לאוזניו מה שהוא קורא, ובניגון.

שאלה מה המעשה בתלמיד של רבי שמעון בר יוחאי?

בקהלת רבה מסופר על תלמיד שהיה שוכח חלק מהלימוד שלו. הלך לקברו של רבי שמעון, צעק ובכה. בא אליו רבי שמעון בחלום ואמר: תחזור על כל דבר שלוש פעמים באותו יום שאתה לומד.

סגולות 6

שאלה מה זה "עיני השכל"?

פן תשקח את הדברים אשר ראו עיניך. אנחנו לא ראינו, אבל אמרו אבותינו: אנחנו מאמינים בתורה. אומר המהר"ל: עיני השכל. אשר ראו עיני שכלך.

שאלה איך הציצית עוזרת לזכור?

ויראיכם אתו וזכרתם את כל מצות ה' (במדבר טו, לט). הציצית נותנת כוח לזכור את התורה.

שאלה למה לנשק את הספר?

רבי יוסף חיים כותב: ינשק את הספר אחרי שהוא גומר. הנישוק גורם שמתחבר איתו, ועל ידי זה הוא זוכר. ורבנו האריז"ל כתב: ינשק ספר תורה, אבל לא ביד, אלא בפה.

שאלה מה כתב אור זרוע על ילד קטן?

שיביא את הילד כשהוא קטן לבית הכנסת, וירגיל אותו לנשק את ארון הקודש.

שאלה למה מנשקים את יד החכם?

כתב ה"שדה חמד": היד שכתבה הרבה תורה, הרב שכותב חידושי תורה. ורבנו האריז"ל כתב עוד: יש לאדם חמש אצבעות, וחמש אצבעות הן חמש גבורות, דין. כשאתה מנשק את היד של הרב, אתה ממתיק את הגבורה והופך אותה לחסד. והרב מברך אותך: **יְבָרְכְךָ ה' וְיִשְׁמְרֶךָ**. יש חמש מוצאות הפה, והרב מברך אותך בחמש מוצאות הפה, וזה מתקיים.

7 סיכום

שאלה מה למדנו בשיעור?

כדי לזכור את הלימוד צריך לחזור עליו לפחות ארבעים פעם. אחר כך תשעים, ועוד יותר, מאה ואחת פעמים, כדי שלא ישכח. צריך ללמוד בקול רם ובניגון, כי הניגון מפעיל את הזיכרון. צריך ללמוד בהבנה, ולתת טעם לכל דבר. וצריך לחדש חידושי תורה.

על פי שיעורו של הגאון רבי בן ציון מוצפי שליט"א